

SISÄASIAINMINISTERIÖ

Maahanmuutto, turvapaikka ja kotouttaminen

4/2010

Turvallinen ja moniarvoinen Suomi

21.4.2010

Hallituksen tavoitteet

- Maahanmuuttopolitiikan tavoitteena on kehittää aktiivista, kokonaisvaltaista ja johdonmukaista politiikkaa, joka ottaa täysipainoisesti huomioon työvoiman tarpeet, maahanmuuttajien moninaiset lähtökohdat sekä kansainväliset velvoitteet
- Maahanmuuttajien työllistymistä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan tuetaan

Työnjako maahanmuuttohallinnossa

- **Sisäasiainministeriö** vastaa maahanmuuttohallinnosta ja -politiikasta, ohjaa kotouttamista ja tulosoittaa Maahanmuuttovirastoa.
- **Maahanmuuttovirasto** käsittelee ja ratkaisee yksittäisiä henkilöitä koskevia ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun, maasta poistamiseen, pakolaisuuteen ja kansalaisuuteen liittyviä asioita sekä vastaa turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten käytännön ohjauksesta ja turvapaikanhakijoiden sijoittamisesta.
- **Rajatarkastusviranomaisen** päättää eräissä poikkeustapauksissa viisumin myöntämisestä rajalla ja rajalla käännyttämisestä. Rajatarkastusviranomaisen ja poliisi selvittävät myös turvapaikanhakijan henkilöllisyyden ja matkareitin.
- **Paikallispoliisi** vastaanottaa lupahakemuksia maahanmuuttoasioissa sekä kansalaisuushakemuksia ja -ilmoituksia, myöntää tietyissä tapauksissa oleskelulupia sekä paluuviiisumeita, pidentää viisumeita ja päättää ulkomaalaisen käännyttämisestä. Paikallispoliisi suorittaa myös EU-kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä osalta ulkomaalaislain mukaisen rekisteröinnin sekä oleskelukorttien myöntämisen.

Työnjako maahanmuuttohallinnossa (jatkuu)

- Vuoden 2010 alusta **elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset** (ELY- keskukset) vastaavat maahanmuuttoa, kotouttamista sekä hyviä etnisiä suhteita edistävistä toimenpiteistä aluetasolla sekä paikallistason ohjauksesta ja tuesta.
- Maahanmuuton tehtäväalue on seitsemässä ELY- keskuksessa, joissa on myös maahanmuuttotehtävistä vastaavat maahanmuuttopäälliköt. Maahanmuuttokysymyksissä sisäasiainministeriö ohjaa ELY- keskusten maahanmuuton tehtäväalaa yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa.
- **Kunnalla** on omalla alueellaan yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä, suunnittelusta ja seurannasta. Kunta järjestää kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä ja palveluja maahanmuuttajille.

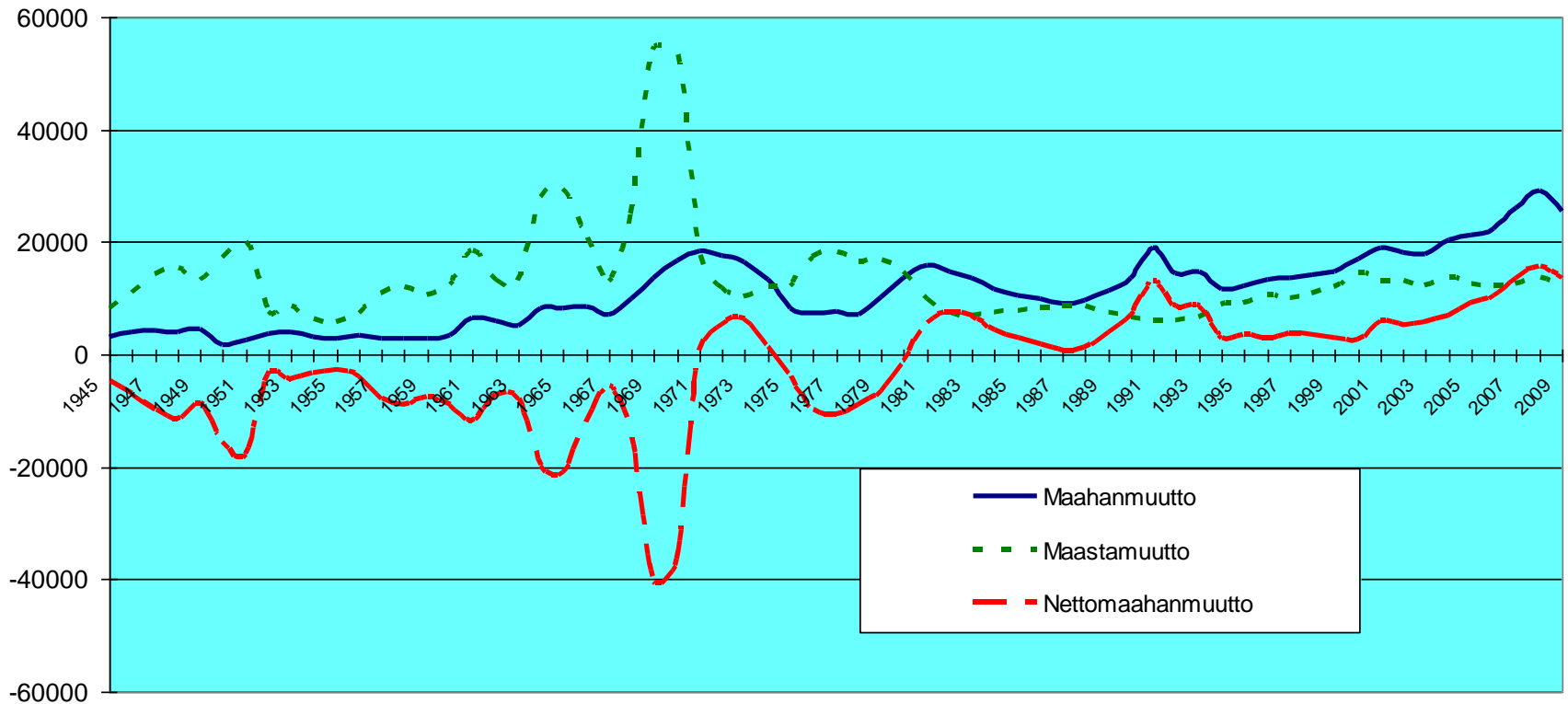
Peruskäsitteitä

- **Maahanmuuttaja:** Maahan muuttava henkilö. Yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein muuttavia henkilöitä.
- **Oleskelulupa:** Ulkomaalaiselle muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnettävä lupa saapua toistuvasti maahan ja oleskella maassa. Oleskelulupa on joko määräaikainen tai pysyvä. Oleskelulupa voidaan myöntää työnteon, perhesiteen, opiskelun tai paluumuuton perusteella.
- **Turvapaikanhakija:** Henkilö joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Saa pakolaisaseman, jos hänelle myönnetään turvapaikka. Turvapaikanhakija ei siis vielä ole pakolainen. Turvapaikkamenettelyn yhteydessä tutkitaan ja ratkaistaan myös, voiko oleskeluluvan saada jollain muulla perusteella. Turvapaikkahakemuksen voi laittaa vireille vain Suomessa; rajalla tai poliisilla.

Peruskäsitteitä (jatkuu)

- **Pakolainen:** Ulkomaalainen, jolla on perusteltua aiheutta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka UNHCR toteaa olevan pakolainen
- **Kiintiöpakolainen:** Henkilö, jolle UNHCR on myöntänyt pakolaisaseman ja jolle on myönnetty maahantulolupa budjetissa vahvistetun pakolaiskiintiön puitteissa.
- **Kansainvälisellä suojelulla** tarkoitetaan pakolaisasemaa, toissijaista suojeluasemaa tai humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävää oleskelulupaa.

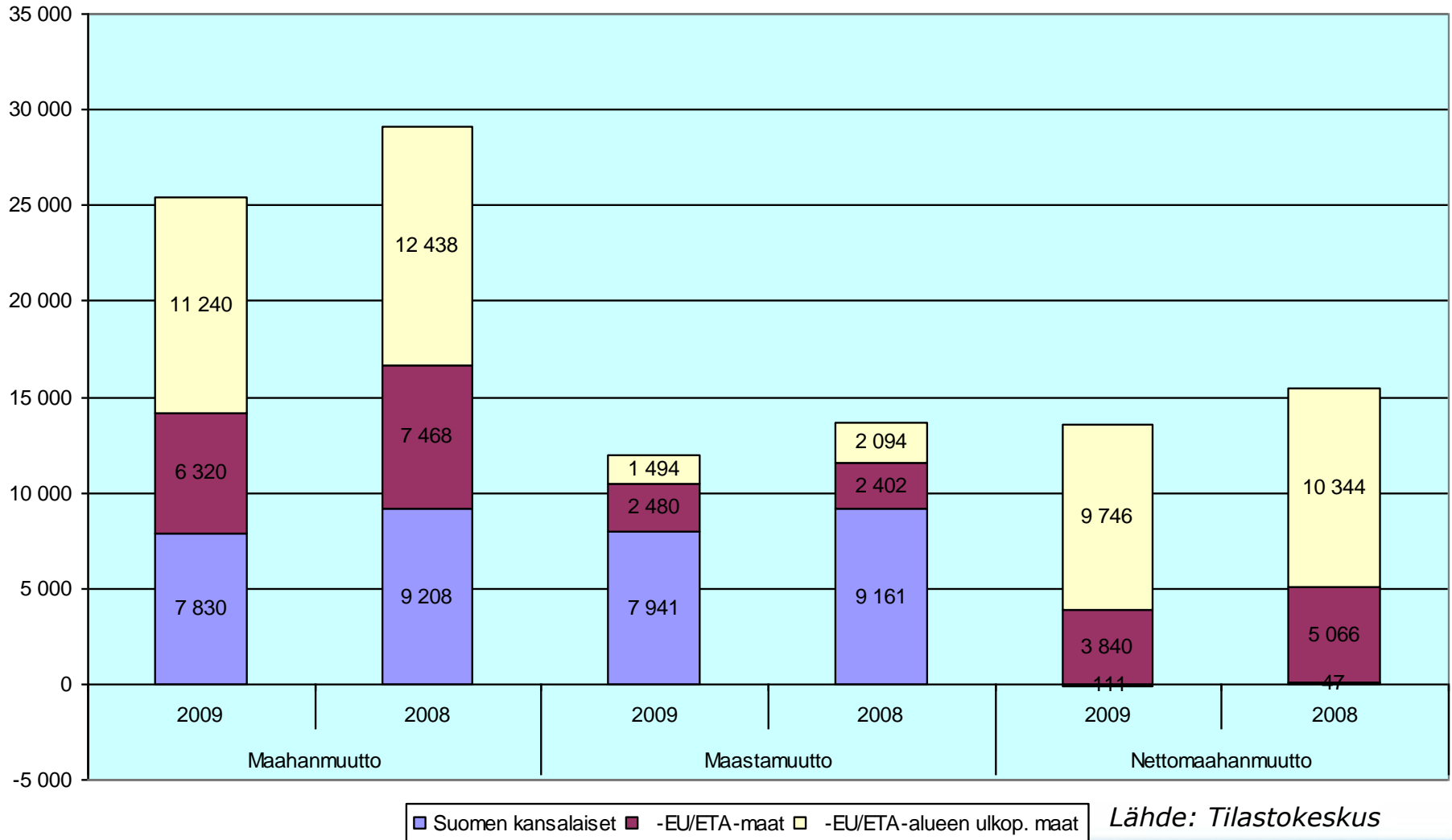
Muuttoliike vuosina 1945-2009

Lähde: Tilastokeskus
Tilastossa mukana Suomen kansalaiset

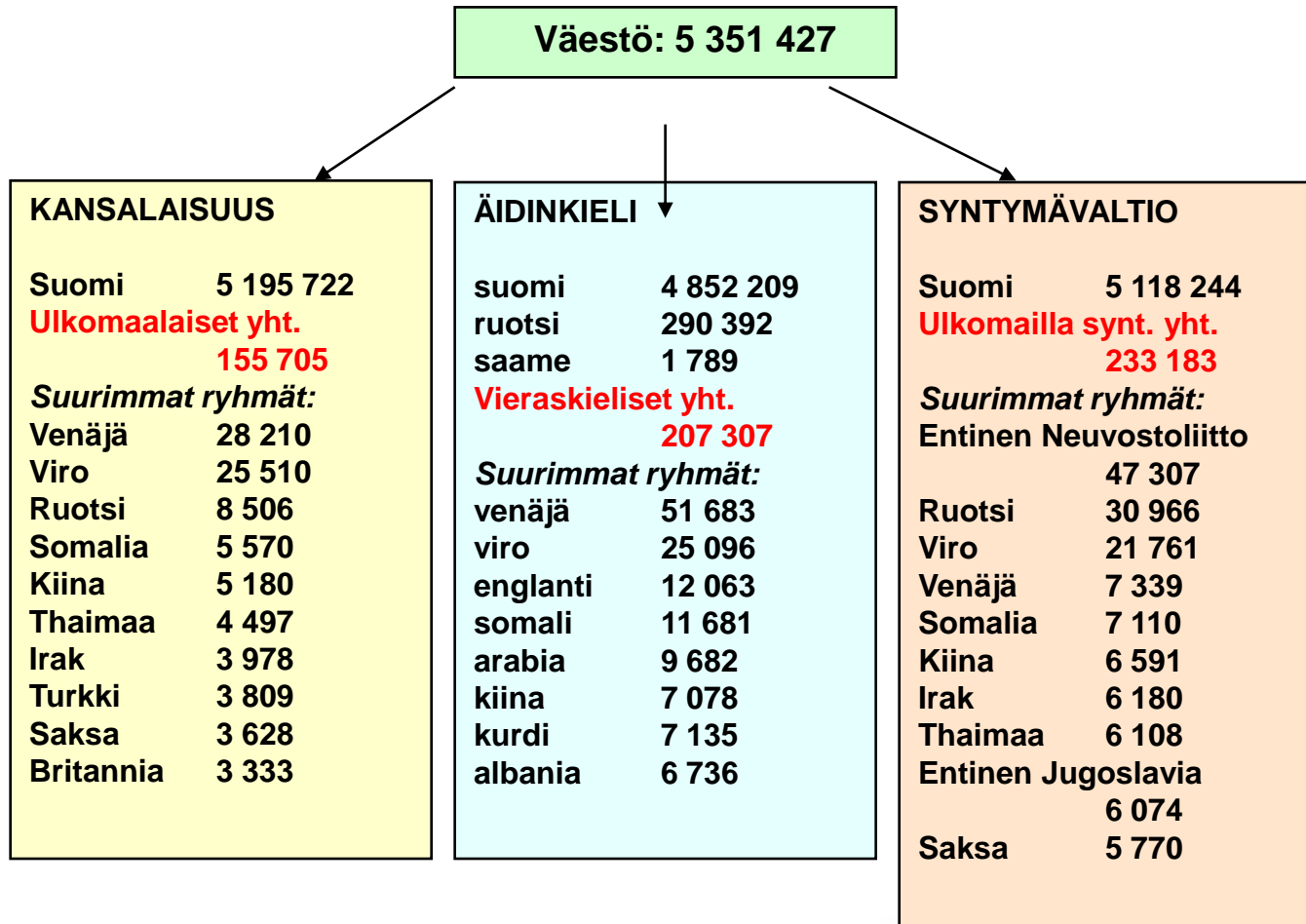
Muuttoliike vuosina 2008-2009

Lähde: Tilastokeskus

Väestö kansalaisuuden, äidinkielen ja syntymävaltion mukaan

Tilanne 31.12.2009. Lähde: Tilastokeskus

EU-kansalaiset

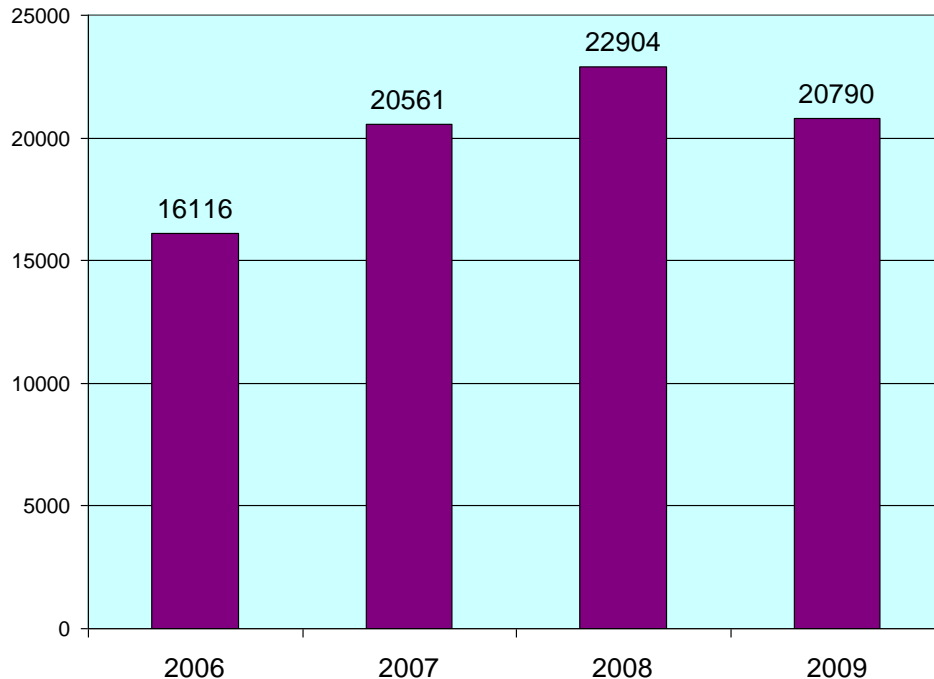
- EU-kansalaisilla on vapaa liikkumisoikeus EU-alueella eikä heidän tarvitse hakea oleskelulupaa.
- Vapaan liikkuvuuden perustana on periaate siitä, että henkilö tulee toimeen omillaan.
- EU-kansalaisten täytyy kuitenkin rekisteröidä oleskeluoikeutensa, jos he oleskelevat Suomessa yli 3 kk. Tällöin toimeentulosta tulee esittää selvitystä paitsi silloin, jos henkilö on työntekijä. Työnhakijana oleva unionin kansalainen saa oleskella Suomessa kolmen kuukauden jälkeenkin kohtuullisen ajan rekisteröimättä oleskeluoikeuttaan, jos hän edelleen hakee työtä ja jos hänellä on tosiasialliset mahdollisuudet saada työtä.

EU-kansalaiset Suomessa

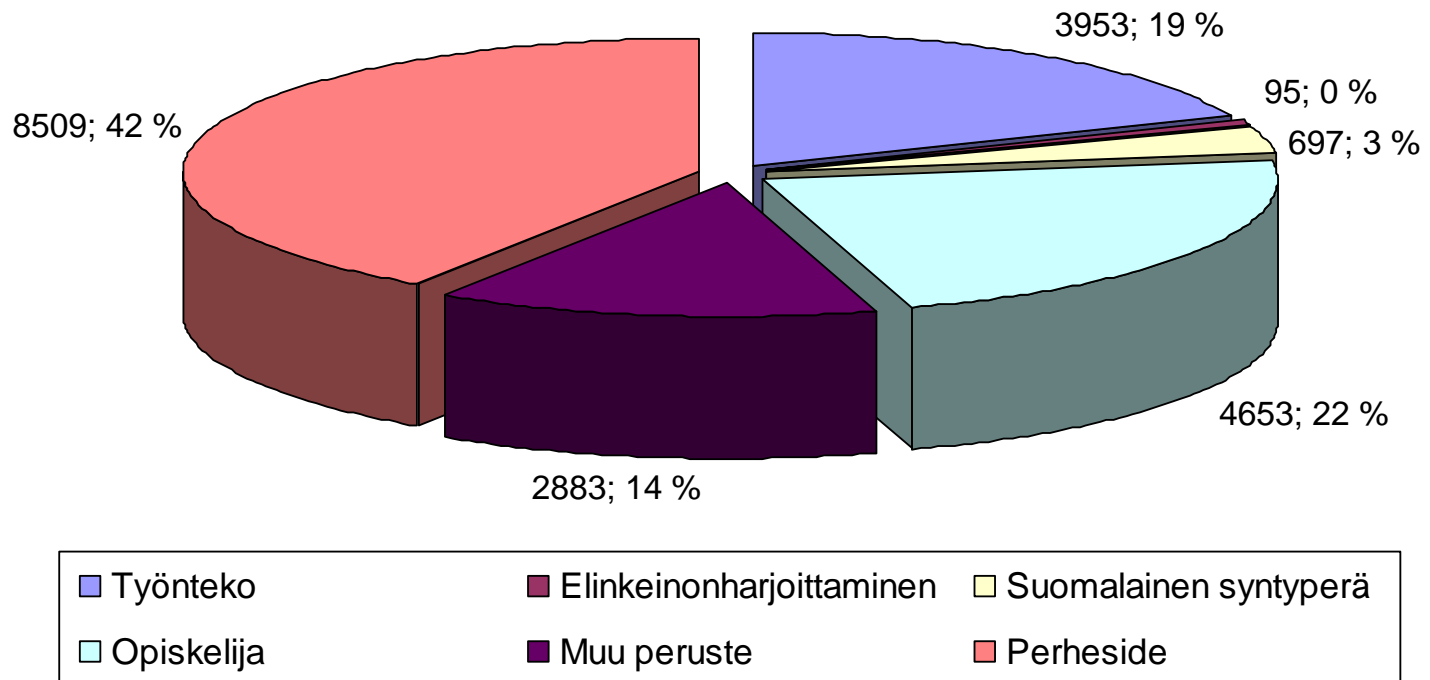
Viro	25 510	Alankomaat	1 079
Ruotsi	8 506	Latvia	802
Saksa	3 628	Bulgaria	721
Iso-Britannia	3 333	Liettua	655
Puola	2 078	Tanska	621
Ranska	1 508	Kreikka	462
Italia	1 507	Irlanti	408
Espanja	1 242	Itävalta	387
Unkari	1 198	Portugali	327
Romania	1 170	Belgia	265
		Tšekki	312
		Slovakia	248
		Slovenia	74
		Kypros	31
		Malta	17
		Luxemburg	17
		Yhteensä	56 106

Oleskelulupahakemukset

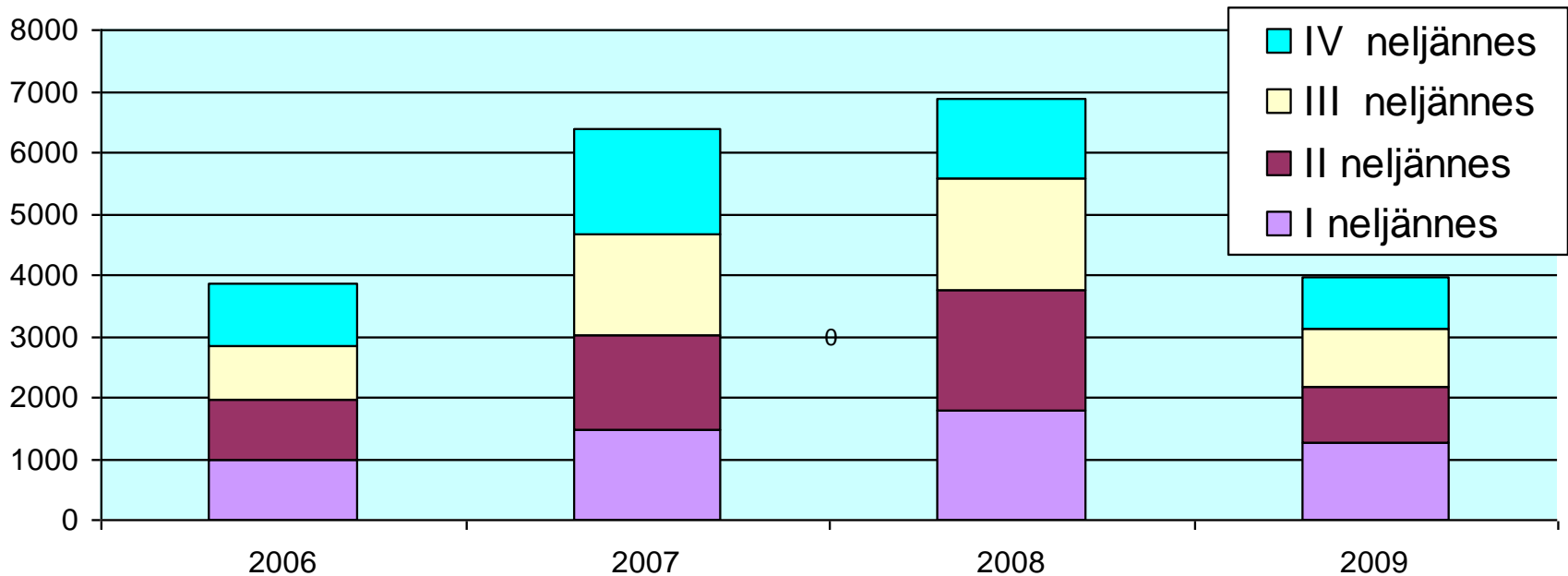
- Työntekijän oleskelulupahakemukset vähentyneet merkittävästi vuoteen 2008 verrattuna, perhesiteen perusteella tehdyt hakemukset lisääntyneet hieman.
- Viisi suurinta hakijaryhmää vuonna 2009 ovat olleet venäläiset, somalialaiset kiinalaiset, intialaiset ja turkkilaiset.

Oleskelulupahakemukset hakuperusteittain vuonna 2009

Lähde: Maahanmuuttovirasto

Työntekijän oleskelulupahakemukset neljännesvuosittain v.2006-2009

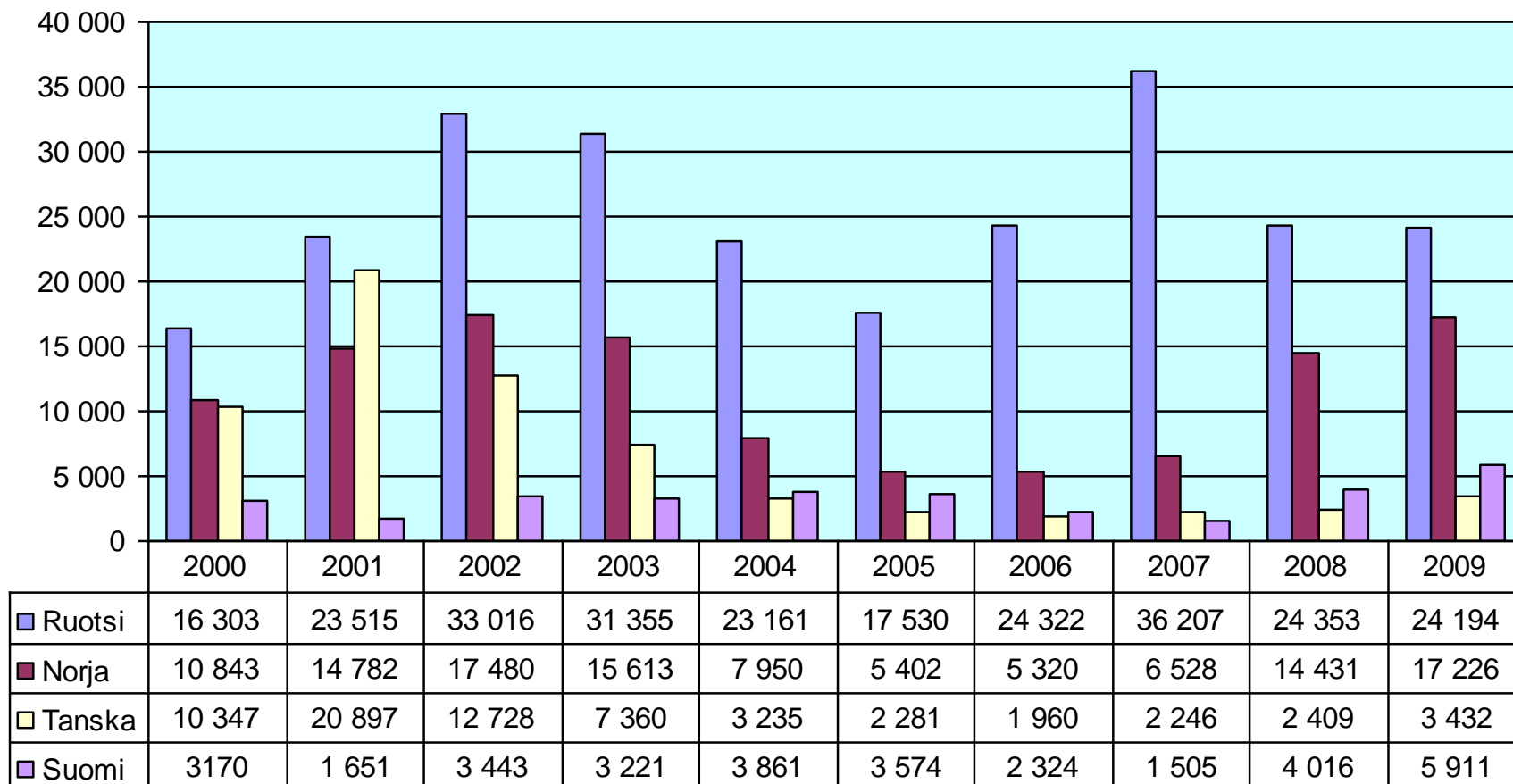
Lähde: Maahanmuuttovirasto

Ulkomaalaisten työttömyys

- Työllisyystilanteen heikentyminen on heijastunut myös maahanmuuttajiin työllisyyteen.
- Ulkomaalaisia työttömiä työnhakijoita oli työ- ja elinkeinotoimistoissa vuonna 2009 yhteensä 40 010 henkilöä. Edellisestä vuodesta määrä lisääntyi 4700 henkilöllä.
- Vuonna 2008 ulkomaalaisten keskimääräisen työttömyysasteen arvioitiin olleen koko maassa 21,2 prosenttia. Vuoden 2009 lopussa maahanmuuttajien työttömyysastearvio oli 26 %.
- Avoimille työmarkkinoille sijoittui vajaa 15 000 maahanmuuttajaa.
- Maahanmuuttajiin kohdennettiin laajasti työvoimapolitiikan toimenpiteitä, aktivointiasteen ollessa 38,4 %.

Turvapaikanhakijat Pohjoismaissa

Lähde: Maahanmuuttovirasto, Migrationsverket, Utlendingsdirektoratet, Udlændingesservice.
Tanskan luvut 31.10.2009 tilanteen mukaan.

Turvapaikanhakijat, suurimmat ryhmät

2007

Hakijoita yhteensä 1505, 72 eri kansalaisuutta.

- Irak 327
- Venäjä 172
- *Serbia 151
- Afganistan 96
- Somalia 82
- Iran 79
- Turkki 73
- Valko-Venäjä 48
- Nigeria 41
- Kongo dem tv 36

2008

Hakijoita yhteensä 4035, 78 eri kansalaisuutta.

- Irak 1255
- Somalia 1181
- Afganistan 254
- Venäjä 209
- Serbia* 172
- Iran 144
- Bulgaria 82
- Nigeria 77
- Valko-Venäjä 68
- Turkki 65

2009

Hakijoita yhteensä 5988, 88 eri kansalaisuutta.

- Irak 1195
- Somalia 1180
- Bulgaria 739
- Venäjä 602
- Afganistan 461
- Kosovo 284
- Iran 162
- Turkki 140
- Nigeria 131
- Sri Lanka 102

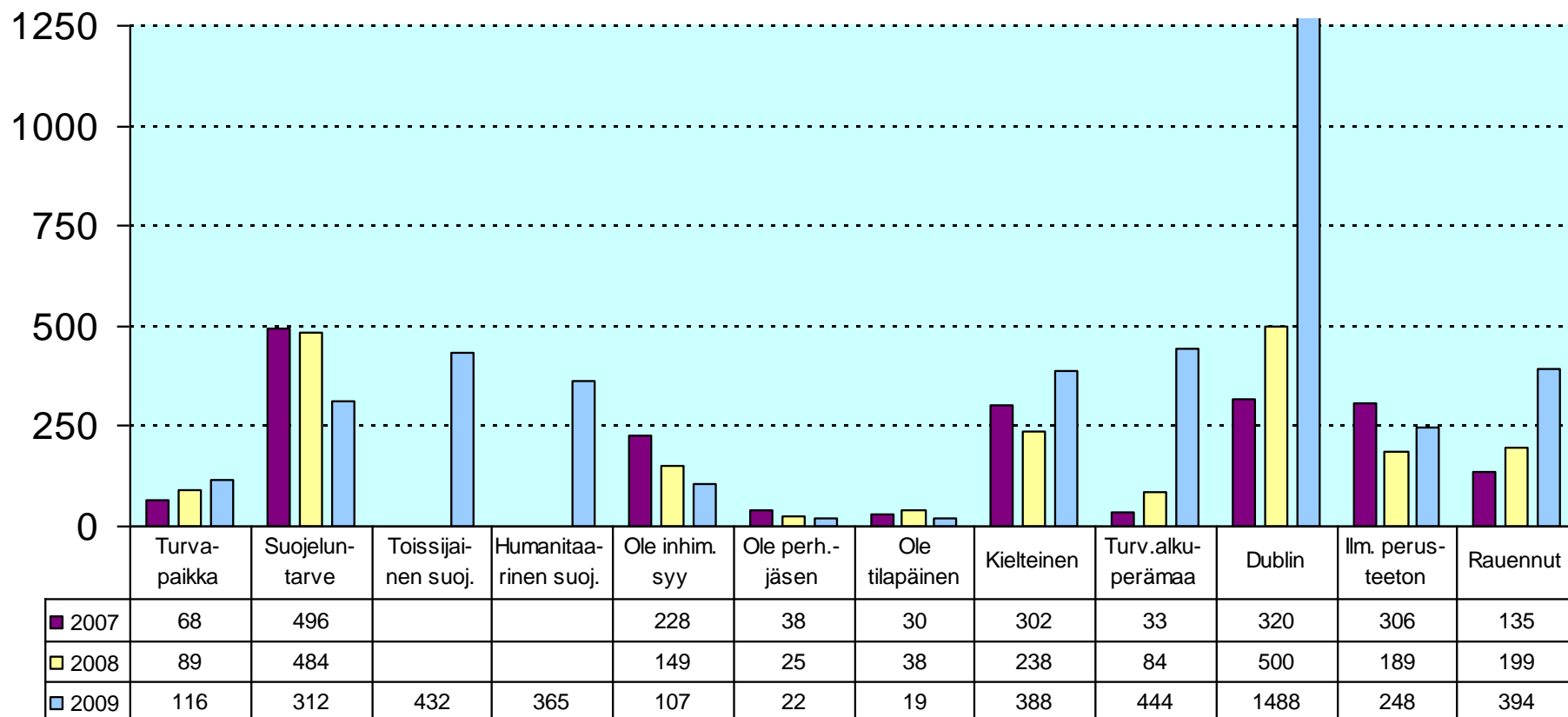
*) sis. Serbian, Jugoslavian ja Jugoslavian liittotasavallan passeilla saapuneet tp-hakijat ja tp-hakijat Serbia ja Montenegrosta sekä Kosovosta

Alaikäiset turvapaikanhakijat

- Vuonna 2009 tulleista 5988 turvapaikanhakijasta 557 oli ilman huoltajaa saapuneita alaikäisiä
- Vuonna 2009 alaikäishakijoista 441 (79 %) oli poikia ja 114 (21 %) tyttöjä. Sukupuolijakauma oli vastaava myös vuonna 2008.
- Suurin osa (n. 80 %) tullut Somaliasta, Irakista ja Afganistanista
- Myönteisiä päätöksiä annettiin 57 % päätöksistä ja kielteisiä 38 % (5 % rauennut)
- Vuonna 2009 tehdyistä päätöksistä myönteisiä oli poikien osalta 52,5 %, kielteisiä 43,5 % ja 4 % rauennut.
- Tyttöjen osalta vuonna 2009 vastaavat luvut olivat 74 % myönteisiä, 25 % kielteisiä sekä 2 % rauenneita.
- Myönteiset päätökset vähenivät suhteellisesti ja kielteisten osuus vastaavasti kasvoi vuodesta 2008, mikä johtuu yksintulleita alaikäisiä koskevien Dublin-päätösten voimakkaasta kasvusta.

Turvapaikkapäätökset 2007-2009

* Oleskelulupia humanitaarisen- ja toissijaisen suojelun perusteella on myönnetty 1.6.2009 alkaen. Oleskelulupia suojeluntarpeen perusteella myönnettiin 31.5.2009 asti. Lähde: Maahanmuuttovirasto

Turvapaikanhakijoiden vastaanotto

- Toteutetaan vastaanottokeskuksissa / yksityismajoitus
- Ilman huoltajaa tulevat alaikäiset majoitetaan ryhmäkoteihin/tukiasumisyksiköihin/(yksityis-majoitukseen)
- Maahanmuuttovirasto vastaa turvapaikanhakijoiden vastaanotto toiminnasta valtakunnallisesti hankkimalla tarvittavan määrän majoituspaikkoja sekä ohjaamalla vastaanottokeskusten toimintaa
- Maahanmuuttovirasto korvaa vastaanottokeskuksen toiminnasta aiheutuvat kustannukset täysimääräisesti toiminnan ylläpitäjälle
- Vastaanottokeskuksen ylläpitäjänä voi olla valtion lisäksi kunnat ja järjestöt
- Majoituspaikkoja yhteensä noin 5300, joista 4620 vastaanottokeskuksissa ja 680 alaikäisyksiköissä (tilanne 31.3.2010).

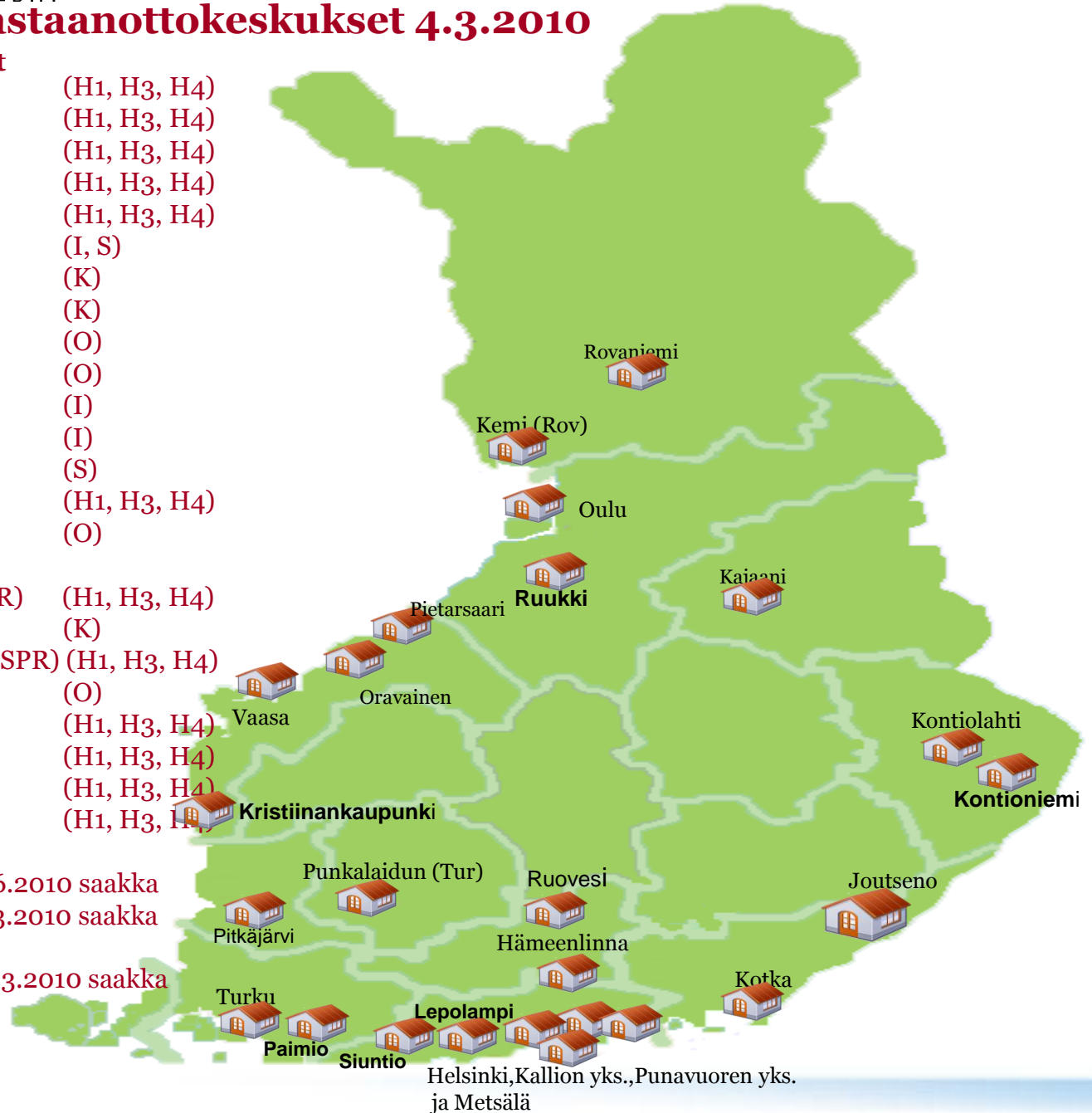

Vastaanottokeskukset 4.3.2010

Toiminnassa olevat keskuksset

Helsinki 233	(H1, H3, H4)
Helsinki/Kallio 200	(H1, H3, H4)
Helsinki/Punavuori 200	(H1, H3, H4)
Hämeenlinna - Lammi 120 (SPR)	(H1, H3, H4)
Metsälä 46+40 säilöpaikkaa	(H1, H3, H4)
Joutseno 450	(I, S)
Kemi (Rov. VOK) 300 (SPR)	(K)
Kajaani 207	(K)
Oravainen 160	(O)
Oulu 350	(O)
Kontiolahti 200	(I)
Kontioniemi 160 (SPR)	(I)
Kotka 200	(S)
Kristiinankaupunki 250 (SPR)	(H1, H3, H4)
Pietarsaari 150 (Oravaisten VOK)	(O)
Pudasjärvi 80 (Oulun VOK)	
Punkalaidun (Turun VOK) 70 (SPR)	(H1, H3, H4)
Rovaniemi 200 (SPR)	(K)
Ruovesi 150(Hämeenlinna VOK) (SPR)	(H1, H3, H4)
Ruukki 200 (SPR)	(O)
Turku 280 (SPR)	(H1, H3, H4)
Paimio 200 (SPR Turku)	(H1, H3, H4)
Siuntio 20 (SPR)	(H1, H3, H4)
Vaasa 200	(H1, H3, H4)

Kaskinen 50 (SPR) tilapäinen 30.6.2010 saakka
Pitkäjärvi 60 (SPR) tilapäinen 15.3.2010 saakka
(H1, H3, H4)
Lepolampi 79 (SPR) tilapäinen 19.3.2010 saakka
(H1, H3, H4)

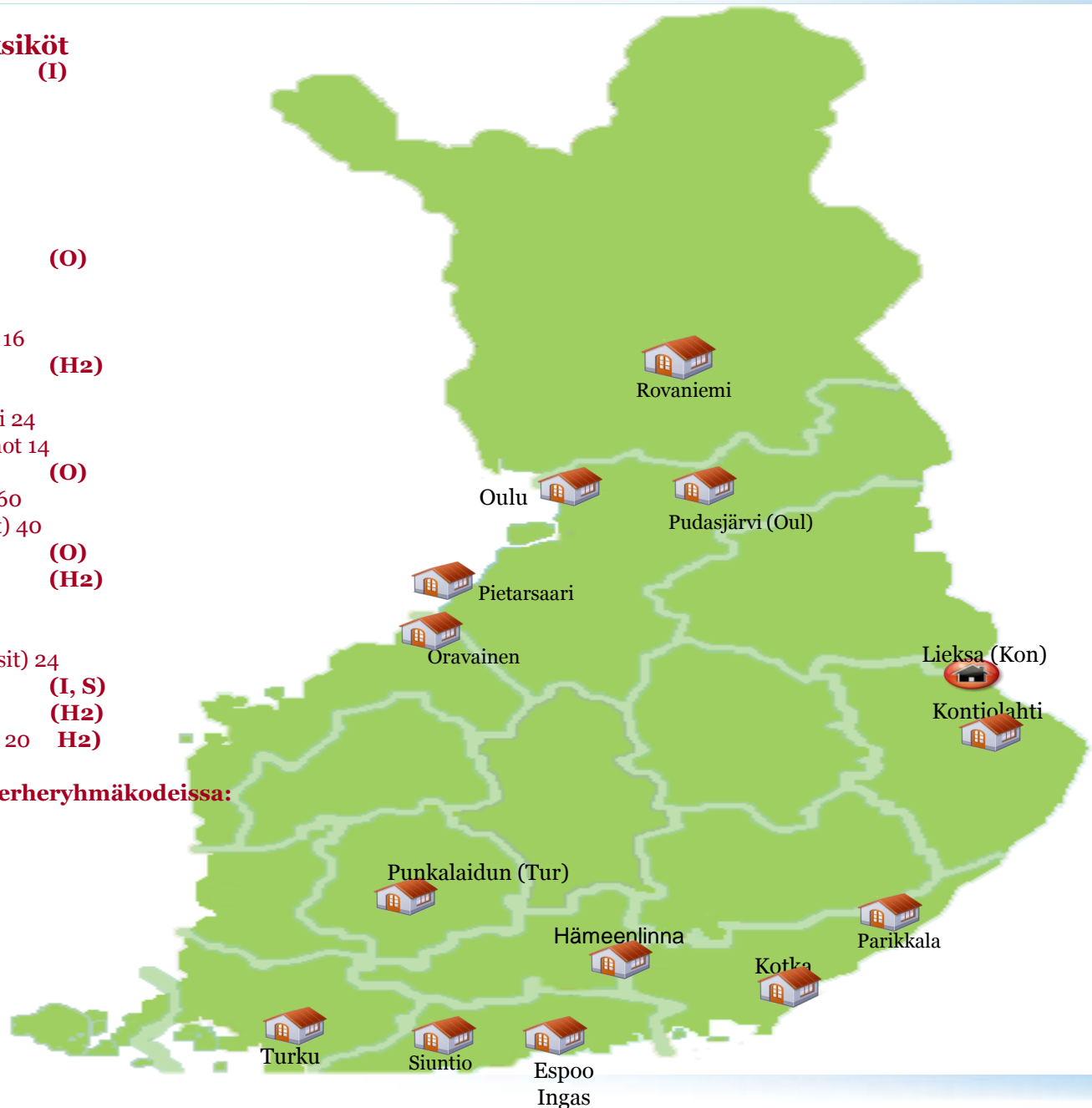

Toiminnassa olevat yksiköt

Kontiolahti	(I)
(Parkki) RK 7	
(Tukari) tukiasunnot 19	
(Tuikku Lieksa) 10	
Kotka	(S)
(Ryhmäkoti) 14	
Kotka RK Koivula 14	
(tukiasunnot) 40	
Oravainen	(O)
(Ruths) RK 12	
(tukiasunnot) 20	
(Miranda) RK Pietarsaari 16	
Turku	(H2)
Pansio (ryhmäkoti) 24	
Pansio (tukiasunnot) 14	
Punkalaitumen ryhmäkoti 24	
Punkalaitumen tukiasunnot 14	
Oulu	(O)
(ryhmäkoti) 14	
(ryhmäkoti tukiasunnot) 60	
(Pudasjärven tukiasunnot) 40	
Rovaniemi	(O)
(Tukiasunnot)40	
Espoo – Ingas	(H2)
(ryhmäkoti) 11	
(rk tyttöjen talo) 8	
(ryhmäkoti Siltatalo transit) 24	
Parikkala tukiasunnot 80	(I, S)
Hämeenlinna/Lammi 30	(H2)
Siuntio/Harjulinna rk 20, tukias 20	H2)

Lisäksi turvapaikanhakijoita perheryhmäkodeissa:

Mänttä-Vilppula (tp 14)
Tampere, Härmälä (tp 3)
Suonenjoki, Vanhamäki (tp 14)

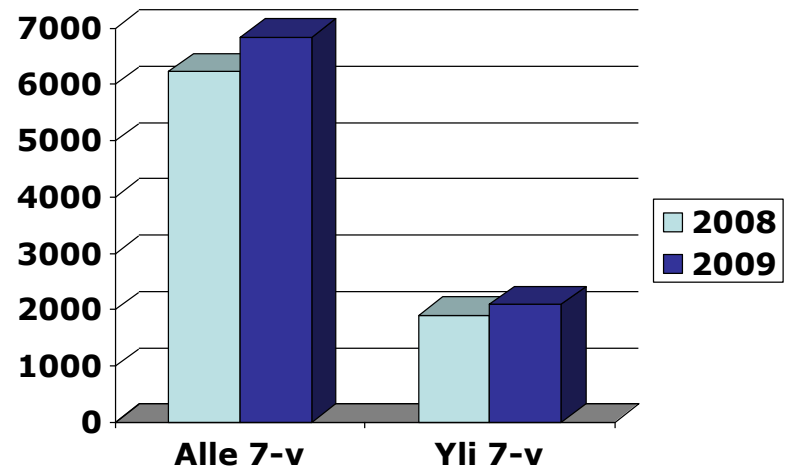

Turvapaikanhakijoiden toimeentulo

- SM:n uusi asetus toimeentulotuen jakamisesta rahana maksettavaan osaan ja vastaanottoon tuli voimaan 1.2.2010. Asetuksessa on määritelty vastaanoton hyödykkeinä annettava osuus entistä tarkemmin ja lisätty hyödykkeiden osuutta vastaanotosta, jolloin toimeentulotuen rahana maksettava osuus pieneni.
- Turvapaikanhakijalle maksetaan toimeentulotukea, joka on aikuisella 30% (esim. aikuisen, yksinasuvan turvapaikanhakijan kk-tuki on uudistuksen jälkeen 292,22 euroa)
- Tukea voidaan leikata 20%, jos turvapaikanhakija ilman hyväksyttävää syytä kieltäytyy työ- ja opintotoiminnasta
- Jos turvapaikanhakija saa vastaanottokeskuksessa kaikki päivittäiset ateriat, vähennetään toimeentulotuen perusosasta 79 prosenttia.
- Toimeentulotuen tarpeen selvittää vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijä

Laskennalliset kuntakorvaukset nostettiin

- Pakolaisten vastaanoton laskennallisia kuntakorvauksia nostettiin 1.1.2010 alkaen 10 prosentilla
- Yli 7-vuotiaan henkilön osalta laskennallinen korvaus on 2 091 euroa/vuosi (aiemmin 1900,5 €) ja alle 7-vuotiaista maksettava korvaus 6 845 euroa/vuosi (aiemmin 6222,9 €)
- Korotus ensimmäistä kertaa sitten vuoden 1993

Muut korvaukset kunnille

Laskennallisten korvausten lisäksi kunnille korvataan pakolaisten vastaanotosta aiheutuvia kuluja:

- Kunnan antaman toimeentulo-/kotoutumistuen kustannukset kolmelta vuodelta
- Pakolaiselle annetusta paluumuuttoavustuksesta aiheutuvat kustannukset
- Kunnan järjestämän tulkkipalvelun kustannukset
- Alaikäisen ilman huoltajaa Suomeen saapuneen henkilön asumisen, hoidon ja huolenpidon kustannukset
- Vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle aiheutuvat huomattavat kustannukset enintään kymmeneltä vuodelta
- Erityisistä syistä muut kunnalle aiheutuneet kustannukset enintään kymmeneltä vuodelta.

Kotouttamisen uudistustyö

- (1) Kotouttamislain uudistus
- (2) Kansalaisuuslain uudistus
- (3) Kokeilulaki-hankkeen esitysten toimeenpano
- (4) Pääkaupunkiseudun aiesopimus
- (5) HO:n mukaiset kuntapilotit -hanke
- (6) Kotouttamisen seurannan ja arvioinnin kehittäminen
- (7) EU-rahoitus kotoutumisen edistämiseksi
 - ESR -toimintalinja 2
 - Kotouttamis- ja pakolaisrahasto

Lainsäädäntöhankkeet

(1) Kotouttamislain kokonaisuudistus

- Taustana eduskunnan vastaus hallituksen selontekoon kotouttamislain toimeenpanosta
- Hallituksen esitys eduskunnalle 2010

(2) Kansalaisuuslain uudistus

- Taustalla HO:n kirjaus kansalaisuuden edellytyksenä olevan asumisajan lyhentämisestä ja opiskelijoiden kansalaisuuden saamisen helpottamisesta
- Hankkeessa on selvitetty myös muut keskeiset kansalaisuuslain muutostarpeet
- Hallituksen esitys eduskunnalle kevädistuntokaudella 2010

(3) Kokeilulaki-hankkeen esitysten toimeenpano

- Tavoitteena kotouttamisen tehostaminen uusia toimintamalleja sekä valtion, kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyötä kehittämällä
- Työryhmän ehdotus luovutettiin maahanmuutto- ja eurooppaministerille 18.11.2009
- Painopisteenä maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen ja siihen liittyvän alkuvaiheen ohjauksen kehittäminen
- Hanke kokeilun toteuttamiseksi asetettu maaliskuussa 2010, kokeiluaika 3 v.
- Kokeilukuntia ja niissä toimivia te - toimistoja 6-12
- Hallituksen esitys eduskunnalle kotouttamislain kokonaisuudistuksen yhteydessä 2010

H0:n mukaiset kuntapilotit -hanke

- 1 milj. €:n siirtomääräraha v:lle 2009 ja v:lle 2010
siirtomääräraha 0,5 milj. €
- Maahanmuuttajien työllistymisen ja muun kotoutumisen edistämiseen
- Toteutetaan 12 hanketta suurissa ja muutoin merkittävässä maahanmuuttokunnissa
 - Kontiolahti, Mikkeli, Oulu, Punkalaidun, Pääkaupunkiseutu (2), Salo, Tampere, Turku, Vaasa ja K5-kunnat, Vantaa
- Toiminnot paikallisten tarpeiden mukaisia ja kohdentuvat erityisesti haavoittuvien ryhmien aseman parantamiseen sekä uusien mallien ja työmenetelmien kehittämiseen
- Mallien arviointi, juurruttaminen ja levittäminen tavoitteena
- Ennoran väliarviontiraportti joulukuussa 2009: innovatiivisia hankkeita mm. Vantaan monikulttuurinen lastenorkesteri ja Tampereen peruskoulun oppimäärän suorittaminen verkko-opetuksena

ESR 2007 -2013, neljä toimintalinjaa, 24 kehittämissohjelmaa

Sisäasiainministeriö / MMO koordinoi maahanmuuttoon liittyviä kehittämissohjelmia (2)

Koordinoinnista vastaavat tukirakenneprojektit: ALPO ja MATTO

ALPO:

Kehittämissohjelman tavoitteena on Suomeen muuttaneiden alkuvaiheen ohjauksen ja neuvonnan tehostaminen ja maahanmuuttajien osaamisen kehittäminen

Rahoitus 23 milj. 2007-2013 (rahoittajat TEM & OPH)

Tukirakenteen tehtävänä aluehankkeiden (28) tukeminen, verkostoituminen, tiedon jakaminen ja kokoaminen, oppimisen edistäminen hankkeiden välillä sekä hyvien käytäntöjen mallintaminen

→ **Kehittämiskohteita** sähköiset palvelut, omakieliset palvelut, neuvonta- ja ohjauskäytännöt ja -menetelmät, palveluprosessien ja -rakenteiden kehittäminen

→ Ohjelman toimeenpano tukee kotouttamislain kokonaisuudistusta

Tavoitteena valtakunnallinen alkuvaiheen ohjausjärjestelmän käyttöönotto

Pakolais- ja kotouttamisrahastojen tavoitteet ja rahoitusosuudet

Pakolaisrahasto

Tuetaan ja edistetään jäsenvaltioiden toimia, jotka koskevat pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottamista ja siitä aiheutuvista seurauksista vastaamista.

- Suomelle arvioitu rahoitusosuus 2008-2013 noin 9,7 m€ (arvio sisältää kiintiöpakolaisista maksettavan erillisen rahoitusosuuden ainoastaan vuosien 2008-09 osalta)

Vuosittainen

rahoitusosuus:

2008: 1 424 654 €

2009: 2 305 364 €

- Kiintiöpakolaisten vastaanottamisesta maksettava erillinen rahoitus on vuoden 2008 osuudesta 392 000 € ja vuoden 2009 osuudesta 1 200 000 €. Rahoitus käytetään Suomessa haavoittuviin ryhmiin kuuluvien kiintiöpakolaisten kuntiin sijoittamisen ja heidän kotoutumisensa tukemiseen.

Kotouttamisrahasto

Tuetaan kolmansien maiden kansalaisten kotoutumista ja kotoutumisen kaksisuuntaista prosessia.

- Suomelle arvioitu rahoitusosuus 2007-2013 noin 7,4 m€

Vuosittainen

rahoitusosuus:

2007: 786 446 €

2008: 851 765 €

2009: 907 280 €

Kuntapaikka pakolaiselle - yhteinen haaste kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi

- Maaliskuussa 2010 kuntaan sijoittamista odotti 698 henkilöä:
- Vastaanottokeskuksissa kuntapaikkaa odotti **391** oleskeluluvan saanutta turvapaikanhakijaa
 - Keskimääräinen kuntapaikan odotusaika 4 kk (pisimmät odotusajat yli 8 kk, lyhin 2 kk)
- Pakolaisleireillä ja muissa väliaikaisissa olosuhteissa odotti Suomeen muuttoa **307** kiintiöpakolaista (josta v. 2008 kiintiöstä 30), joista **4** hätätapausta
 - Pisimmät odotusajat yli 1 v., hätätapaustenkin keskimäärin 4 kk
- Erityisen vaikeassa tilanteessa ovat hätätapaukset ja muut Suomeen sijoittumista odottavat kiintiöpakolaiset
- → kansainväliset sitoumukset ja käytännön toteutus eivät kohtaa!